

збереження тих, що створюють. Останні, в свою чергу, переходять в адаптований варіант з мовними змінами або без них.

Висновки. Таким чином, адаптація художнього тексту інтерпретується як полегшення або спрощення вихідного тексту в певних цілях, вона може проводитися за допомогою як нелінгвістичних, так і лінгвістичних прийомів. Адаптація повинна відповідати двом основним вимогам: приведення оригінального тексту у відповідність до потреб навчального процесу; максимальне збереження внутрішньої структури оригіналу, як в плані змісту, так і в плані мовного вираження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Большая советская энциклопедия, гл. ред. А.М. Прохоров, третье изд., Москва. Изд-во "Советская энциклопедия", 1973.
2. Будний В. В. Порівняльне літературознавство Навчальний посібник. /В. В. Будний, М. М. Ільницький. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 430 с.
3. Вейзе А. А. Методика адаптации текстов художественных произведений в учебных целях : дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / А. А. Вейзе. – Москва, 1967. – 198 с.
4. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – Москва: НАУКА, 1981. – 139 с.
5. Кодухов В. И. Введение в языкознание: учебник для студентов пед. ин-тов по спец. "Рус. яз. и лит." / В. И. Кодухов. – Москва: Просвещение, 1987. – 288 с.
6. Покидышева С. Н. Киноадаптация произведения художественной литературы: филология и культурология // Актуальные проблемы использования аудио-визуальных средств обучения иностранным языкам /С. Н. Покидышева, Е. В. Яковлева. // Москва: Изд-во МАКС-Пресс. – 2000. – С. 61–71.
7. Реформатский А. А. Введение в языковедение / А. А. Реформатский. – Москва: Просвещение, 2001. – 546 с.

Мінкова О. Ф.

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

СВОЄРІДНІСТЬ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ У ПОЕТИЧНО-ПУБЛІЦИСТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ В. А. ЧАБАНЕНКА

Нове слово на шпальтах газет, журналів у поетичному мовленні, – як правило, авторська знахідка, допомагає краще передати душевний порух, настрої, кут зору, нюанс думки, своєрідність відчуття. М. Рильський стверджував, що “неологізми, новотвори родяться щодня в міру того, як родиться нове поняття або явище, треба тільки розрізнити органічно виниклі потрібні неологізми від неологізмів – цяцьок, брязкотелець” [1, с. 227]. Але, як виявляється на поверку, саме чимало таких “брязкотелець” продовжують зберігати свою самобутність, публіцистичну свіжість.

Індивідуально-авторські неологізми збагачують мову своєю експресивністю, образністю. Їх поява додає якихось нових барв, нюансів, відтінків до нашого осягнення й переживання світу. А це означає, що ми завжди можемо актуалізувати їх за відповідної нагоди чи потреби.

Метою нашої статті є показ самобутності, своєрідності та ролі новотворів у художньо-публіцистичній спадщині В. А. Чабаненка – вченого-мовознавця, критика, публіциста, поета.

Вивченню неологічної системи мови присвятили свої праці А. Грищенко, І. Кошук, О. Тараненко, В. Горпинич, К. Ленець, О. Пономарів, О. Сербенська та інші.

В. Герман досліджувала індивідуально-авторські неологізми у ліриці М. Вінграновського, І. Драча; В. Коломієць розглядала явище неологізації у творчості П. Г. Тичини; індивідуальний словотвір Ліни Костенко досліджувала Г. Вовченко.

Актуальність даної проблеми на сьогодні полягає в тому, що вивчення і дослідження індивідуально-авторських неологізмів у творчому доробку поетичної когорти є надзвичайно важливим для проникнення в сутність понять і явищ, використаних авторами на своїй поетично-публіцистичній ниві, бо лексеми-новотвори несуть не тільки інформативне, експресивно-емоційне навантаження, а й збагачують лексичний склад нашої мови.

Творчість В. А. Чабаненка вирізняє чітка спроектованість на найпекучіші проблеми сьогодення, які особливо болісно зачіпають минуле і майбутнє людини, народу, світу. Митець сприймає світ і бачить його перспективу в часовій і просторовій цілісності й нероз'єднаності. Поетичні візії, публіцистичні тексти відтворюють його кредо як митця, як людину, сповненої любові до рідного краю, рідного слова та благородного гніву до тих, хто гальмує рух, заважає красі, агресивно оберігає каламутне болото застою, розмахуючи перебудовними фразами, мов прапорцями. Для вираження свого бачення світу, болючих проблем, розкриття духовних пластів свого народу, утвердження краси і величі рідної мови митець використовує багату лексико-фразеологічну систему.

Мовний простір митця охоплює фактично всі лексико-семантичні елементи національної кодифікованої системи, яка має досить потужний арсенал засобів для увиразнення художньо-публіцистичного мовлення. Але найбільш виразними, на нашу думку, є його індивідуально-авторські інновації. І пов'язано це з тим, що мовно-естетичне освоєння екстралінгвістичного світу передбачає врахування динамічної сутності текстової структури, де індивідуально-авторські номени не тільки відображають відповідні образи, а й характеризують їх, створюють певні реалії навколишнього світу, передають інформацію про нові поняття та явища.

Створюючи нові слова, поет-публіцист враховує тональність створюваного контексту, який випромінює своєю експресією на кожне ново слово. Лексична своєрідність мови В. А. Чабаненка не тільки в особливому семантичному ряді відомих слів, у багатій палітрі експресивно-виразових засобів, а й в прямому словотворенні – безпосередньому творенні слів самим автором.

На увагу заслуговують саме авторські неологізми, бо вони у творчому доробку В. А. Чабаненка використовуються для досягнення образності, увиразнюють мовлення, набувають цілком очевидного стилістично-функціонального забарвлення і є виразниками внутрішнього духу автора.

Індивідуально-авторські новотвори у поетично-публіцистичній спадщині В. А. Чабаненка не функціонують поза межами творів, в які введені, й у зв'язку з цим не втрачають відтінку новизни.

Доля поставила вченого, публіциста, поета в епіцентр суспільних землетрусів, що супроводжують нашу країну. Він опинився біля найболючих ран, що кровоточать у серцях народу. Сьогодні його твори для декого дошкульніші, ніж зубний біль, але загал підтримує його розважливе, мудре, із щільним підтекстом, дотепне слово.

В. Чабаненко наповнює свої семени новими відтінками, розширює асоціативні зв'язки, створює умови для розвитку оказіональних значень та вживань. Неологізми увиразнюють образно-семантичний план лексичних експресивів, виявляють особливості їх функціонування як згустків високої чуттєвої напруги, народного духу.

За лексико-граматичними ознаками авторські неологізми Віктора Чабаненка диференціюються на чотири класи:

1. Іменники-новотвори представлені такими лексико-граматичними групами слів: а) назви істот і неістот: *А в міському дворі буває не так уже й просто батькам чи бабусям докликатись малих **пустотників** [4, с. 41]; Ми ледь зводимо кінці з кінцями, ми чекаємо **купоноплатні**, як Великодня, а торбешники після кількох ковбасних рейсів до*

“белокаменної” рахують долари пачками і катаються на мерседесах і фордах [3, с. 24]; Найцікавіший феномен – це те, що майже всі “**метаморфозіянти**” признаються: “У мене мати – українка” [3, с. 24]; Ми воліємо вирватись накінець із тієї кошари, в якій нас тримають ось уже майже три з половиною століття і намагаються зробити хохлами, малоросами, **гомосовєтікус** [3, с. 95]; І знов **негодавки плакатно-історичні**, нараз удавляться... [4, с. 73]; Нема Гілеї, **рай-лугу**, а є плакатик на парад. Цілує гатку недолугу Помий зелених **хвилесмірад** [3, с. 114]; б) іменники з конкретним і абстрактним значенням: За ними **рай і світло чари** [4, с. 14]; Прийде час – я здіймусь, полечу у **безмір’я високо-висок** [4, с. 15]; Так ось і я у натрудженім серці несу диво тремке, **святоскарб** найдорожчий [4, с. 20]; Під **розкриллям** козацьких знамен [4, с. 21]; Біля вод голубого Дунаю [4, с. 141]; Їх **рай-багно** ховає чорна брила [4, с. 165]; Благословенні зустрічі й **розстання**, і юних душ немеркнуча **яса** [4, с. 199]; Вони шепочуть, мила, що вже скоро до нас прилине теплий **весноцвіт** [4, с. 170]; Де ви, шановні добродії, чули таке **чудерство** і бачили таке національне й людське самоприниження; Його називали “володар дум селянських”, “літописець народної долі”, але жоден із цих метафорично-образних висловів не може достоту передати все **буйносилля** Стефаникового таланту [3, с. 170]; На моїх очах у середині 50-х років умер знаменитий на весь світ Великий Луг (Геродотова Гілея), **мутнохвиля** “Какхморя” навіки схоронило сотні наших національних і вселюдських святинь, поглинуло тисячі озер, проток, урочищ, гряд, островів, узвозів, бродів та ін. [3, с. 73]; Із вод Дніпра, з евшанових легенд Ми вийшли в це страшне **десятирїччя** [4, с. 73].

2. Прикметники-новотвори мають сенс у семантичних групах слів на:

а) позначення кольорових відтінків: *І в тому світі **злотогомінкому** кохання наше дивом процвіте* [4, с. 201]; *Де ж Мрія ваша? Виє **псом-блюдягою-голоднягою** на споганений місяць* [3, с. 70];

б) якісної характеристики предметів і понять: *І круки царствують страшні, **хижоздбові*** [3, с. 18]; *І хвилі **гривасті, болотномутні** зі стогоном падають кручі* [3, с. 15]; *Твої слави повен білий світ, ти дав їй крила **стрімкосоколині*** [4, с. 16]; *Вкраїни **матірню** невітійную сльозу несить у даль, у вічні високості* [3, с. 114]; *Вінченосні сатрапи були неймовірно вражені й перелякані, коли побачили, що **сіровсвіткова** “малоруська” **золота** вийшла із чорнила Шевченкової поезії не сама, що разом із нею на правий суд виступили і римські раби й наші декабристи, Ісус Христос і Богдан Хмельницький* [3, с. 146]; *Кобзарєва муза припадала до чистих джерел національної історії і народної героїки Запоріжжя, де **мільярдорічні** Хортицькі граніти стоять на стороні нашого духовного безсмертя* [3, с. 148]; *Та що там **провінційно-глибинні** клерки, коли наші найвищі державні достойники запобігають перед десятирядними служками переходять на “общепонятний”* [3, с. 151]; *Нейтронний Космос тильно загляда У наші **збасаवरючені обличчя*** [3, с. 73];

в) якісної характеристики явищ і почуттів: *І велич **тихо-соборова*** [3, с. 14]; *І ти від мук, розпуки та хули суцілью стала **дикома’яною**, сини правдавньої доби, Славути рать **зеленоглава** – стоять на Хортиці дуби, неначе вої Святослава* [4, с. 14]; *Та ось **овеснена** Вкраїна спородила синів-оратаїв і сіячів невтомних* [4, с. 16]; *Вся імпершиовіністична й **пояничарена** рать схопилася за заяву, як за рятівне коле, і почала відверто саботувати “Закон про мови в Україні”* [3, с. 151].

3. Клас дієслів-оказіоналізмів у Віктора Чабаненка представлений семантичною групою слів на означення процесу: *Із широким морів Ваших мрій нам **вітрилять** ясні бригантини, Їм одкриті гостинно порті* [4, с. 20]; *Літає, витає, **крилить-проквіля**, і крильми тріпоче* [4, с. 20]; *Вони так **зборкали** наше слово, так його опаплюжили, що воно почало глухнути, хиріти, вороджуватись* [4, с. 21]; *Вічні поневіряння в пошуках пристойного приміщення для майстерні, жалюгідний заробіток, залежність від політичної кон’юнктури, вміло роздмухані певними діями фахові міжособиці вимотують їхні сили і не дають вільно **розприсоритись** творчій уяві* [3, с. 90]; *Кострищами розбурханих пожеж **Історія істориться** довкола...* [4, с. 73].

4. Текстовий матеріал творів багатий на обставинні, якісно-кількісні прислівники способу дії, що уточнюють значення дієслова, характеризуючи дію з погляду її способу і якості: *Вони із п'єм вирвуться нараз і лжy затоплять, рознесуть дев'ятивально* [3, с. 165]; *Раб, як гнувся справік перед паном, так і досі покірливо гнеться* [4, с. 178]; *стовічно жить хотілось, що я веселим громом заридав* [3, с. 206]; *Хай пливуть злотосиньо знамена і підносяться рвійно у вись* [3, с. 75]; *Щоб нашу правду не кайданив Сатана, піднявши лжy над людом чорнотропно* [3, с. 77].

Таким чином, лексеми-неологізми в творчій спадщині В. А. Чабаненка своєрідно увиразнюють мовлення, набувають цілком очевидного стилістично-функціонального забарвлення.

Через синтез внутрішньо суперечливих форм, через поєднання непоєднаних у звичайній мові понять і виникає глибокий об'єктивний зміст поетично-публіцистичної творчості В. А. Чабаненка, знаходить своє художнє втілення наше сьогодення, наша епоха у всій своїй висоті і суперечностях.

Свої роздуми про людину як часточку всесвіту, загублену у безмежному просторі, про любов до рідного запорізького краю і України-неньки за допомогою оказіоналізмів він наповнив пристрасним духом пізнання культурно-естетичним досвідом багатьох віків, особистісним бажанням досягнути дійсність. Твори митця словнені духовності, гуманізму, непідробного болю за долю людини.

Перспективою подальшої роботи над поетично-публіцистичним доробком В. А. Чабаненка ми вбачаємо у дослідженні образно-фразеологічного фону його творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дудик П. С. Стилістика української мови: Навчальний посібник / П.С.Дудик. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 368 с. (Альма-матер).
2. Ткаченко А. О. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства: Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів. – 2-е вид., випр. і допов. / А.О. Ткаченко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2003. – 448 с.
3. Чабаненко В. А. За покиком сумління. Публіцистика / В.А. Чабаненко. – Запоріжжя, 2008. – 247с.
4. Чабаненко В. А. Січ духовна / В.А. Чабаненко. – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2007. – 220 с.

Нифанова Т. С.

Северный (Арктический) федеральный университет имени М.В. Ломоносова

СОПОСТАВИТЕЛЬНОЕ ИЗУЧЕНИЕ СЕМАНТИЧЕСКИ ОСЛОЖНЕННЫХ ОБРАЗОВ (НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКОГО И ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКОВ)

Образ является важнейшей для художественного текста категорией и подробно описывается в литературоведении. В последние годы возобладала точка зрения, в соответствии с которой образ может быть объектом и моделью не только литературоведческого, но и лингвистического семасиологического анализа [10, с. 12]. При этом образ предстает как «результат отражения реалии в языке и сознании и как единица лексико-семантической системы. В лексико-семантическом аспекте он представляет собой единицу, аккумулирующую разнообразные признаки реалии... и во всем разнообразии этих признаков эксплицирующуюся соответствующими лексическими средствами» [Там же, с. 14].